

Projekta ID: 23-TA-2761

Tiesību akta/diskusiju dokumenta nosaukums: Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021. – 2027. gadam 4.3.4. specifiskā atbalsta mērķa “Sekmēt aktīvu iekļaušanu, lai veicinātu vienlīdzīgas iespējas, nediskriminēšanu un aktīvu līdzdalību, kā arī uzlabotu nodarbināmību, jo īpaši attiecībā uz nelabvēlīgā situācijā esošām grupām” 4.3.4.2.pasākuma “Atbalsta pasākumi vienlīdzīgu iespēju un nediskriminācijas veicināšanai” īstenošanas noteikumi

Atbildīgā ministrija: Labklājības ministrija

Politikas joma: Nodarbinātības un sociālā politika

Līdzdalības veids: Publiskā apspriešana

ATZINUMS

Biedrība “Latvijas Pilsoniskā alianse” (turpmāk – LPA) ir iepazinusies ar Labklājības ministrijas izstrādātajiem Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021. – 2027. gadam 4.3.4. specifiskā atbalsta mērķa “Sekmēt aktīvu iekļaušanu, lai veicinātu vienlīdzīgas iespējas, nediskriminēšanu un aktīvu līdzdalību, kā arī uzlabotu nodarbināmību, jo īpaši attiecībā uz nelabvēlīgā situācijā esošām grupām” 4.3.4.2.pasākuma “Atbalsta pasākumi vienlīdzīgu iespēju un nediskriminācijas veicināšanai” īstenošanas noteikumiem (turpmāk – pasākuma īstenošanas noteikumiem) un sniedz atzinumu.

Augstu vērtējam Labklājības ministrijas ieceri īstenot atbalsta pasākumus diskriminācijas risku novēršanai, vienlīdzīgu iespēju un nediskriminācijas veicināšanai, lai sekmētu sociālās atstumtības un diskriminācijas riskam pakļauto personu iekļaušanos sabiedrībā un darba tirgū. Taču LPA aicina programmā veikt sekojošus precizējumus:

- (1)** paplašināt definīciju pasākuma mērķa grupām - personām, kuras pakļautas sociālās atstumtības un diskriminācijas riskam, tas ir, šobrīd programmas noteikumos nav iekļautas visas mērķa grupas, kuras ir pakļautas sociālās atstumtības riskam;
- (2)** iekļaut kā projekta iesnieguma vērtēšanas kritēriju ieviest esošās pieredzes izvērtējumu biedrībai vai nodibinājumam darbā ar attiecīgo mērķa grupu vai grupām;
- (3)** apsvērt atbildes uz dažiem konceptuāliem jautājumiem saistībā ar pasākumu un tā īstenošanas noteikumu vērtēšanas kritēriju metodiku, lai sasniegtu ilgtermiņa pārmaiņas.

(1) Pirmkārt, LPA ieskatā, pasākumu īstenošanas noteikumos pasākuma mērķa grupas būtu jādefinē plašāk, saskaņā ar Eiropas parlamenta Sociālās un nodarbinātības politikā¹ balstīto juridisko tvērumu.

¹ ES faktu lapa, sociālā un nodarbinātības politika. Cīņa pret nabadzību un sociālo atstumtību.

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/lv/sheet/60/cina-pret-nabadzibu-socialo-atstumtibu-un-diskriminaciju>

Šobrīd pasākuma īstenošanas noteikumos kā mērķa grupas ir uzskaitītas personas, kuras ir balstītas uz Labklājības ministrijas pasūtījuma veiktā pētījuma "Sabiedriskās domas aptauja par sabiedrības izpratni par diskriminācijas aspektiem"². Savukārt projekta vērtēšanas kritēriju metodikā kritērijs 1.4. nosaka, ka "Projekta iesniegumā norādītā mērķa grupa atbilst MK noteikumos noteiktajam un ir identificētas mērķa grupas vajadzības un risināmās problēmas", taču nav norādīta atsauce uz konkrētajiem MK noteikumiem. Saskaņā ar MK Noteikumiem Nr. 173 par sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupām un sociālā uzņēmuma statusa piešķiršanas, reģistrēšanas un uzraudzības kārtību³, Sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas ir dēvētas plašākā tvērumā. Vēlamies norādīt, ka uzskaitītās mērķa grupas pasākuma īstenošanas noteikumu anotācijā un vērtēšanas kritēriju piemērošanas metodika atšķiras.

LPA ieskatā, šī brīža pasākuma īstenošanas noteikumi ir izslēdzoši, jo neuzskaita visas grupas, kuras faktiski ikdienā saskaras ar intersekcioņālu diskrimināciju⁴ un ir pakļautas sociālajai atstumtībai. **Tādēļ aicinām ņemt vērā Eiropas parlamenta Sociālās un nodarbinātības politikā¹ balstīto juridisko tvērumu^{5,6,7} un MK noteikumos Nr.102⁸, kā arī MK noteikumos Nr.173³ definētās diskriminācijai un sociālajai atstumtībai pakļautās mērķa grupas un paplašināt definīciju kā personas, kuras pakļautas sociālās atstumtības un diskriminācijas riskam:**

1. Vecuma dēļ

- 1.1. vecāka gadagājuma cilvēki, personas, kuras pakļautas diskriminācijas riskam vecuma dēļ (personas pēc 50 gadu vecuma)
- 1.2. jaunieši

2. Invaliditātes statusa dēļ

- 2.1. personas ar invaliditāti,
- 2.2. personas ar garīga rakstura traucējumiem,
- 2.3. vecāki vai aizbildnis, kas aprūpē bērnu ar invaliditāti,

² Sabiedriskās domas aptauja par sabiedrības izpratni par diskriminācijas aspektiem
<https://www.lm.gov.lv/lv/media/21354/download?attachment>

³ MK Noteikumi Nr. 173 par sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupām un sociālā uzņēmuma statusa piešķiršanas, reģistrēšanas un uzraudzības kārtību <https://likumi.lv/ta/id/298035-noteikumi-par-socialas-atstumtibas-riskam-paklauto-iedzivotaju-grupam-un-sociala-uznemuma-statusa-pieskirsanas-registresanas>

⁴ Eiropas Parlamenta 2022. gada 6. jūlija rezolūcija par intersekcioņālu diskrimināciju Eiropas Savienībā: Āfrikas, Tuvo Austrumu, Latīņamerikas un Āzijas izcelsmes sievietu sociālekonomiskais stāvoklis (2021/2243(INI)) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52022IP0289&qid=1681283646502>

⁵ Eiropas Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un reģionu komitejai. Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāns
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52021DC0102>

⁶ Eiropas Komisijas Priekšlikums Padomes direktīva par vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu neatkarīgi no reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lv/ALL/?uri=CELEX:52008PC0426>

⁷ Eiropas Parlamenta 2021. gada 11. marta rezolūcija par Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadu: 2021. gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģijas nodarbinātības un sociālie aspekti (2020/2244(INI)) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52021IP0084&qid=1681283115130>

⁸ MK noteikumi Nr.102 Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 9.1.4. specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt diskriminācijas riskiem pakļauto personu integrāciju sabiedrībā un darba tirgū" 9.1.4.4. pasākuma "Dažādību veicināšana (diskriminācijas novēršana)" īstenošanas noteikumi <https://likumi.lv/ta/id/280230-darbibas-programmas-izaugsme-un-nodarbinatiba-9-1-4-specifiska-atbalsta-merka-palinelinat-diskriminacijas-riskiem-paklauto>

- 2.4. personas, kas aprūpē bērnu pēc pilngadības sasniegšanas, mazbērnu, brāli, pusbrāli, māsu, pusmāsu, vecāku, vecvecāku vai laulāto, ja aprūpējamais ir persona, kurai noteikta I invaliditātes grupa, vai persona ar garīga rakstura traucējumiem, kurai noteikta II invaliditātes grupa,
 - 2.5. personas, kuras pakļautas diskriminācijas riskam invaliditātes dēļ, tai skaitā bezdarbnieki ar invaliditāti, personas ar invaliditāti un zemu izglītības līmeni.
- 3. Dzīvesvietas dēļ**
 - 3.1. lauku un attālos apvidos dzīvojoši cilvēki,
 - 3.2. personas, kuru dzīvesvieta ir deklarēta naktspatversmē,
 - 3.3. bezpajumtnieki.
 - 4. Seksuālās orientācijas, dzimuma vai dzimuma identitātes dēļ**
 - 4.1. LGBTIK+ kopienai piederošās personas,
 - 4.2. personas, kuras pakļautas diskriminācijas riskam dzimuma dēļ, tai skaitā personas pēc bērna kopšanas atvaļinājuma.
 - 5. Etniskās piederības vai ādas krāsas dēļ**
 - 5.1. Romi,
 - 5.2. citas etniskās vai rasu minoritātes.
 - 6. Migrācijas statusa dēļ**
 - 6.1. Migrācijas izcelsmes personas,
 - 6.2. patvēruma meklētāji,
 - 6.3. personas, kurām Latvijas Republikā ir piešķirts bēgļa, alternatīvais vai bezvalstnieka statuss,
 - 6.4. Ukrainas civiliedzīvotāji.
 - 7. Ģimenes apstākļu faktoru dēļ**
 - 7.1. viena vecāka ģimenes,
 - 7.2. ģimenes ar zemiem ienākumiem un lielas ģimenes, kurām ir grūtības piekļūt vai atļauties digitālo izglītības aprīkojumu saviem bērniem,
 - 7.3. jaunas sievietes ar bērniem un jo īpaši vientuļās mātes,
 - 7.4. personas, kurām noteikta atbilstība trūcīgas ģimenes (personas) statusam,
 - 7.5. bāreņi un bez vecāku gādības palikušie bērni vecumā no 15 gadiem, kā arī šai grupai atbilstošas pilngadīgas personas līdz 24 gadu vecuma sasniegšanai,
 - 7.6. personas, kuras kopj citu ģimenes locekli, un viena vecāka ģimenes pārstāvji.
 - 8. Nodarbinātības statusa dēļ**
 - 8.1. fiziska darba strādnieki,
 - 8.2. mazkvalificēti cilvēki,
 - 8.3. bezdarbnieki, kuriem ir apgādājāmie,
 - 8.4. bezdarbnieki, kas vecāki par 54 gadiem, un ilgstošie bezdarbnieki.
 - 9. Sociālekonomisku faktoru dēļ**
 - 9.1. nabadzības sliekšnim pakļautās personas,
 - 9.2. personas, kurām ir apgrūtinātas iespējas gūt pietiekamus ienākumus, saņemt dažādus pakalpojumus un preces, kuras ir būtiski nepieciešamas pilnvērtīgai funkcionēšanai sabiedrībā.

10. Un citas personas, kuras paļautas sociālās atstumtības un diskriminācijas riskam invaliditātes, vecuma, dzimuma, etniskās piederības, reliģiskās pārliecības, seksuālās orientācijas dēļ vai kādu citu statusu dēļ

- 10.1. no vardarbības cietušas personas,
- 10.2. ieslodzītie vai personas, kuras atbrīvotas no ieslodzījuma vietas,
- 10.3. personas ar alkohola, narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu, azartspēļu vai datorspēļu atkarības problēmām,
- 10.4. cilvēktirdzniecības upuri.

(2) Otrkārt, ņemot vērā, ka pasākuma mērķis ir īstenot atbalsta pasākumus diskriminācijas risku novēršanai, vienlīdzīgu iespēju un nediskriminācijas veicināšanai, lai sekmētu sociālās atstumtības un diskriminācijas riskam pakļauto personu iekļaušanos sabiedrībā un darba tirgū, aicinām ieviest pieredzes izvērtējumu biedrībai vai nodibinājumam darbā ar attiecīgo mērķa grupu vai grupām kā kritēriju projektu iesniegumu vērtēšanas metodikā. Atzīstam, ka ļoti daudz biedrību un nodibinājumu sniedz ieguldījumu diskriminācijas un sociālās atstumtības mazināšanā, ikdienā strādājot tieši ar pasākumā minētajām mērķa grupām un aizstāvot to intereses. Tādējādi šīs organizācijas ir speciālisti pārzina mērķa grupas personu problemātiku, vajadzības un aktuālo tēmu loku, kā arī spēj nodrošināt šo personu sasniedzamību. Tomēr kritērijos būtu jāiekļauj skaidrāki priekšnosacījumi, pēc kuriem tiks izvēlēti atbilstošākie pasākumu īstenotāji.

LPA ieskatā, tādējādi tiks nodrošināts, ka biedrības un nodibinājumi, kuriem patiesi ir vislielākā pieredze, zināšanas, gatavība un kompetence darbā ar konkrētajām mērķa grupām, arī realizē iecerētos pasākumus. Turklāt tieši šīs organizācijas spēs visefektīvāk sasniegt pasākuma mērķus šīs padziļinātās pieredzes dēļ. **Tādēļ aicinām iekļaut kā projekta iesnieguma vērtēšanas kritēriju ieviest esošās pieredzes izvērtējumu biedrībai vai nodibinājumam darbā ar attiecīgo mērķa grupu vai grupām kā 3.Kvalitātes kritēriju 3.3.5. apakškritēriju, 3.5.6. apakškritēriju vai kā atsevišķu 4. kritēriju.**

(3) Treškārt, LPA aicina apsvērt atbildes uz dažiem konceptuāliem jautājumiem saistībā ar pasākumu un tā īstenošanas noteikumu vērtēšanas kritēriju metodiku, lai sasniegtu ilgtermiņa pārmaiņas, to vidū:

1. Kāds ir šī pasākuma stratēģiskais mērķis?
2. Vai projekta iesniegumā nebūtu jāapraksta konkrētas metodes, kā pasākumu īstenotāji projekta ietvaros mazinās risku diskriminācijai un sociālajai attīstībai attiecīgajām mērķa grupām, kā arī pamatojumu, kā tieši šīs konkrētās metodes īstenosies risku mazināšanā?
3. Nav saprotams projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijs ir minēta "Atbalsta pasākumu daudzveidība". Ņemot vērā, ka pasākuma mērķis ir īstenot atbalsta pasākumus diskriminācijas un sociālās atstumtības risku novēršanai, kā tieši pasākumu daudzveidība palīdz to sasniegt, nevis mērķētas aktivitātes mērķa grupai, kas biedrību un nodibinājumu pieredzē ir visefektīvākās?